

femei ușoare, o lume ce pare adeseori desprinsă din *D'ale carnavalului*. O mahala care invadează totul, ea, cu adevărat biruitoare, mai biruitoare decât vechiul purtător „dictatura proletariatului”.

Nu știu dacă Teodor Mazilu este un urmaș al lui Caragiale, dar sunt sigur că, măcar un timp, opera lui va supraviețui asemenea celei a clasicului, tocmai pentru că *ipotezele* umane pe care ea le propune nu vor pieri ușor sau nu vor „pieri cu totul”, ca să reproduc un sfert de vers călinescian. Că Mazilu merge până la absurd, un absurd socialist, este iarăși dincolo de orice îndoială. Derizoriul atinge lumea pe care o învie în paginile operei sale Teodor Mazilu, el – o persoană fragilă și supusă tuturor aroganțelor puterii vremelnice, resimțindu-le din greu, chinuitor, după cum reiese atât din viața sa pierdută înaintea de vreme, cât și din această operă care ar trebui mai mult pusă în scenă, ca un model... etern pentru o vreme. Căci cât poate ține, azi, eternitatea? O vreme, nu-i așa?

Claudia LIPAN

LEONE DE'SOMMI, SAU DIALOGUL DESPRE OMUL DESĂVÂRSIT

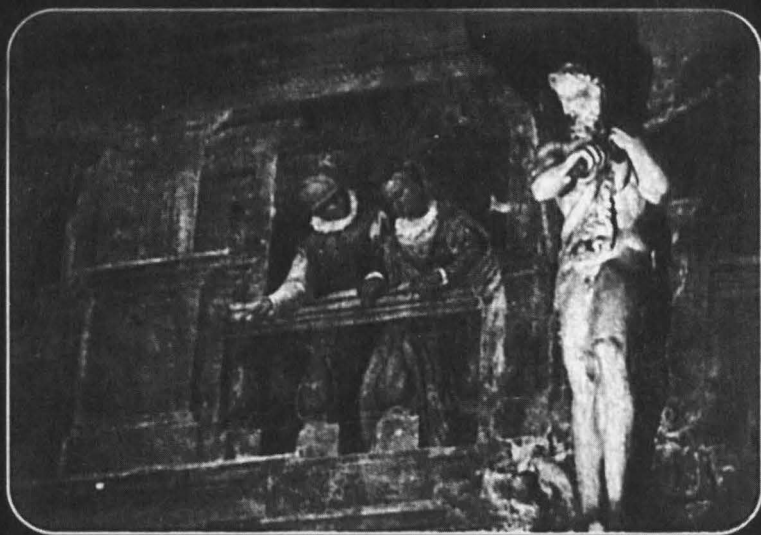
„Precursor al regiei moderne“ îl numește criticul Andrei Strihan în ultima sa carte apărută la Editura Cartea Românească, pe autorul primei piese în ebraică, Leone De'Sommi. Cele *Patru dialoguri în Materie de Reprezentării Scenice*, scrise în secolul al XV-lea, anunțau din partea unui poet o concepție estetică a artei spectacolului valabilă chiar și în principiile teoreticienilor sau ale regizorilor moderni. Cei trei interlocutori – aparent imaginari – sunt Massimiano, Santino și Veridico. Primul era Ducele de Gonzaga care în 1562 fonda „Accademia degli Invaghiti”, ai cărei membri erau investiți cu titluri universitare și nobiliare de către Papa Pius al VI-lea. Al treilea interlocutor era însuși autorul, pe care Ducele ar fi vrut să-l primească în Academie, dar regulile societății nu permiteau ca unui evreu să-i fie acordat rangul de cavaler, rang de care beneficiau toți membrii. Ei dezbat rând pe rând modul de interpretare a unui act dramatic. Sfaturile legate de actori, costume, lumini, obiecte, public și poezia textului sunt influențate de bogata activitate teatrală a actorilor ambulanți de la curtea Ducelui sau din comunitatea evreiască din Mantova.

Actul scenic se aseamănă pentru De'Sommi cu un al șaselea simț, în concordanță perfectă cu cerințele celorlalte cinci, cu regulile văzute și nevăzute ale trupului și sufletului, într-o construcție exactă, aproape matematică a măsurii umane. O măsură demonstrată în normele structurii comediei și tragediei, care trebuie să aibă o conduită logică, morală, estetică. De'Sommi apără cuvântul și gestul, libertatea de expresie, echilibrul între concepțiile autorului, actorului, regizorului și scenografului. Principiile sale tehnice au la bază o armonie a legilor naturii în om. Omul, sau piatra în jurul căreia se clădește treptat acest înveliș armonios, devine parte din ordinea religioasă universală a lucrurilor. Omul este un

personaj cât se poate de real, care poate menține natura interioară și ritmul piesei printr-o desfășurare simplă, veselă sau tristă a comportamentului, a mediului, a adevărului care se ascunde înăuntrul fiecărei întâmplări.

Eroul tragic este un lov care acceptă cu gravitate umbrele, furiile, previziunea unor mari schimbări, dar și minuni. Eroul comediei este portretul omului împlinit. Acțiunile,

Andrei Strihan

Leone De' Sommi
precursor al regiei moderne

CARTEA ROMÂNEASCĂ

simțurile și gândurile sale trebuie să se îmbine astfel încât să nu existe nimic de prisos sau neînțeles în intrigă, în fiecare dintre cele cinci acte, unde ni se prezintă culoarea locală a spectacolului, punctul culminant și deznodământul drept, fericit, moralizator. Călăuzit de spiritul său rațional, senzitiv, omul are ceva din alcătuirea primordială a lumii, din pulberea de mister și neprevăzut a poeziei lucrurilor, din magicul perfecțiunii macrocosmosului din care face parte și el. Povestea devenirii lui ca o sămânță ce încolțește pe un pământ bun, pe scenă („cimentul piesei“), tinde spre noblețe, spre virtuți, spre pilde bine alese.

Studiind contribuția anticilor la tipologia textului și a tehnicii în teatru, Leone De'Sommi susține că fiecare lucru legat de scenă trebuie să aibă o poziție bine definită și un efect pozitiv în desfășurarea impusă de regizor. Spațiul luminat este clar și vesel, față de umbrele datorate lipsei ferestrelor și spațiilor de aerisire. O arhitectură desăvârșită, imitând aspecte din viață, apropie actorul de realitate.

Dialogurile lui De'Sommi, apărute cu mult înaintea marilor invenții de la sfârșitul secolului al XIX-lea – cinematograful, proiecția fotografică – pot fi asemănate cu un caiet de regie. Explicând îndatoririle teoretice și practice ale îndrumătorului de scenă, funcția reprezentației, valoarea textului, noutatea, „cimentarea“, mai apoi, în spațiul de joc, Leone De'Sommi este una dintre puținele „călăuze în întuneric“, cum bine îl numea George Banu (autor al postfeței acestui volum). El intră pe această imensă tablă de șah a teatrului, unde toate mișcărilor sunt unitare, strategice, iar omul este desăvârșit, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, apare gol de orice fățarnicie, legat doar de propria-i identitate, care nu se poate schimba, care îi aparține de la început până la sfârșit. „Se întâmplă cu oamenii“, va spune De'Sommi în *Al Patrulea Dialog*, „cât timp sunt pe lume, întocmai cum se întâmplă cu actorii pe scene; pentru că așa cum actorii tragediilor și ai comediilor, sau ai altor poeme asemănătoare, sunt costumați, de cel care-i conduce, (...) și apoi sunt trimiși pe scenă, unde fiecare înfățișează cum poate mai bine ceea ce are de înfățișat și, la terminarea piesei, fiecare se dezbracă și se întoarce la starea lui de dinainte, primind ori laude ori critici, după cum, bine ori rău, și-a jucat rolul; tot așa vedem că sunt și oamenii, la naștere, îmbrăcați în veșminte felurite de Cel care conduce Universul, unde fiecare vine să se înfățișeze, lucrând cum știe sau cum vrea, până când povestea vieții ajunge la sfârșit, și apoi, dezbrăcat, fiecare se întoarce gol cum a venit, primind laude sau critici, sau, mai bine zis, răsplată sau pedeapsă, după cum, mai bine sau mai rău, a lucrat în starea și în meseria lui.“

LEONE DE'SOMMI

Patru dialoguri în materie de reprezentații scenice

„(...) Am tradus din caldeeană o lucrare foarte veche, intitulată *Calea vieții*, în care era înfățișat un tânăr neștiutor însoțit de îngerul lui păzitor, care, prin îndrumări scurte, dar iscusite și tainice, îl îndeamnă să trăiască cum se cade și îl povățuiește să se mulțumească să poarte doar veșmântul acela de in curat și alb cu care se pare că îngerul însuși l-a îmbrăcat; iar tânărul, destul de convins, pare a-i da ascultare; dar tras imediat înapoi de ispititor, care i se arată sub o înfățișare plăcută (ascunzându-și trăsăturile diavolești și înfricoșătoare), pare că se lasă ademenit de lingușirile aceuia